

هفتاد و دو مبنای تنبور

مبانی نظری موسیقی مقامی تنبور

رامتین کاکاوندی

هفتاد و دو مبنای تنبور

مبنای نظری موسیقی مقامی تنبور

رامتین کاکاوندی

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
مبانی نظری.....	۶
نغمه، بُعد، اقسام بُعد.....	۶
شالوده مضامین.....	۱۲
تریگورد، تراکورد، پنتاکورد، بستر صوتی، گام بالقوه، وسعت صوتی.....	۱۲
مقام.....	۱۵
بستر صوتی، تریگورد، تراکورد، پنتاکورد و نحوه قرار گرفتن نت‌های آغاز، شاهد، ایست و خاتمه‌ی ۱۵ مقام نامتربیک.....	۱۹
جدول تریگورد، تراکورد و پنتاکورد ۱۵ مقام نامتربیک.....	۵۲
جدول نت‌های مهم ۱۵ مقام نامتربیک.....	۵۳
بستر صوتی ۵۷ مقام متربیک.....	۵۵
منابع.....	۶۴

پیشگفتار

در زمانه‌ی نه چندان دور، دانش و چگونگی آوانگاری موسیقی در فرهنگ غرب، به همت مبصرانی که به جهت کسب علم موسیقی آن خطه، از ایران به آنجا مهاجرت کرده بودند، پس از فراگیری این مهم، به ارمغان آورده شد و موسیقی ایران، ملتزم به زبان بیان نویی گشت و نرمک در عراض علم موسیقی رونق پیدا کرد و موسیقی ردیفی و مقامی وام دار این نگرش شد و این نگاه، نحوه‌ی به کارگیری و ترکیب مجموعه عناصر ملودیک و ریتمیک در شکل‌پذیری فصاحت موسیقایی بود.

پس از منتفع‌گشتن راجع به امور مذکور، برآن شدم تا در این مکتوب به موضوعاتی از قبیل: بُعد، وسعت صوتی، تریکورد، بستر صوتی، گام بالقوه، تراکورد، تعریف مقام، شناخت مقام‌های تنبور، پنتاکورد و انواع فاصله‌هایی که هم در رساله‌های قدیمی موسیقی در ایران با بیان آن هنگام مطرح شده و هم در موسیقی غربی بیان گشته به صورت اجمالی بپردازم.

کتاب حاضر، برای رسا کردن طریق قاعده مند، نمود بخشیدن مبانی نظری موسیقی مقامی تنبور، مدون گردیده.

رامتین کاکاوندی

۲۵ مرداد ۱۳۹۷

• مبانی نظری

• نغمه، بُعد، اقسام بُعد

نغمه

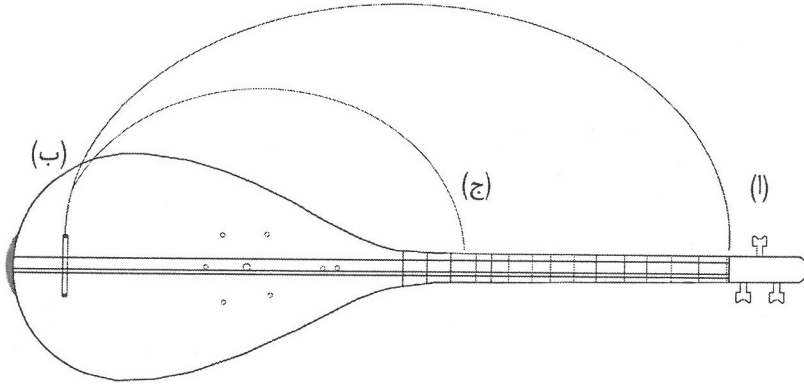
صوت واحدی است که به مدت زمان مقرر، به پاره‌ای محسوس، در جسمی که مولد آن است، دوام یابد.

اگر تصادمی با جسمی صورت بگیرد و نغمه‌ای از آن برخیزد سپس این صدا از راه هوا شایع شود و موج آن به جسم دیگر برخورد کند و برگردد و دوباره به جسم اول برخورد کند و برگردد و این رفت و رجعت ادامه یابد. در این حالت نغمه حاصل در هر انعکاس از شدتش کاسته می‌شود تا به تدریج محو گردد.

بُعد

هر دو نغمه‌ای که از دو جا به سمع رسند و یکی زیرتر از دیگری باشد، چه در یک زمان شنیده شوند و چه در هنگام‌های نزدیک به هم، مجموع آن دو را در گوش (بعد) نام می‌نهند و بعد به مجموع دو نغمه مختلف از لحاظ زیری و بمی اطلاق می‌شود.

بُعد همگان یا هشتم درست

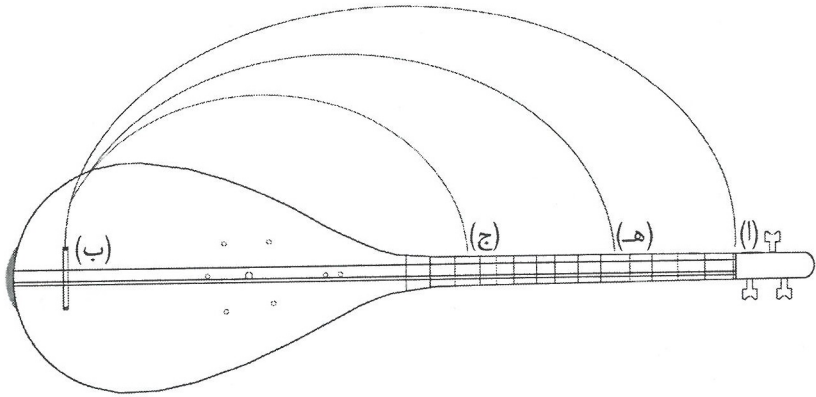

اگر وتری به طول (ا-ب) نگاه داریم و آن را در نقطه (ج) نیمه کنیم، چون نغمه شنیده شده از وتر (ا-ب) را با نغمه شنیده شده از وتر (ج-ب) که نصف آن است بسنجیم، ملاحظه می‌کنیم که اولی دو برابر دومی است. مقدار نغمه از مقادیر وتر از حیث طویل و قصیر، متابعت می‌کند.

یعنی مجموع دو نغمه به سمع رسیده از دست باز وتر (ا-ب) و نصف وتر (ج-ب) همان است که بُعد همگان نامیده می‌شود.

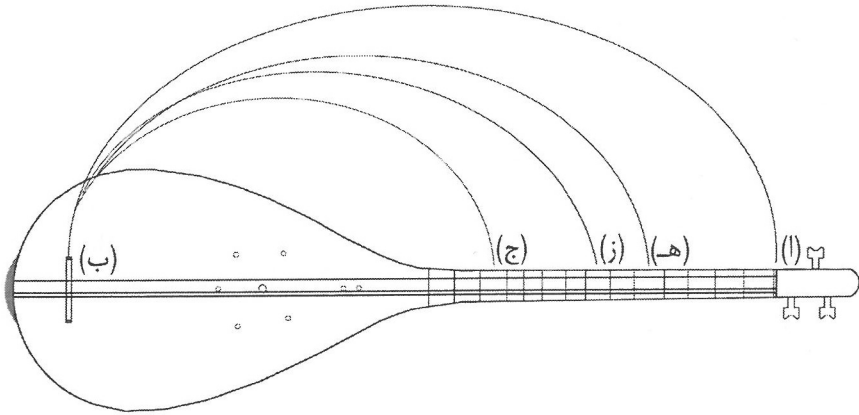
قرابت نغمه (ا-ب) به نغمه (ب-ج) نسبت دو به یک است، یعنی نخستین، مضاعف دومی است و نسبت نغمه زیر به بم برابر نسبت واحد به واحد و مثل آن است.

بُعد چهارگان یا چهارم درست

اگر طول (ا-ج) از وتر (ا-ب) را در نقطه (ه) نصف کنیم، نغمه (ا) با نغمه (ه) نسبت مثل و ثلث دارد، زیرا طول وتر (ا-ب) برابر طول (ه-ب) به علاوه ثلث آن است و بعد موجود بین دو نغمه (ا) و (ه) را بعد چهارگان نامند.

بُعد پنجگان یا پنجم درست

هنگامی که وسعت (ه-ج) را به دو جزء توزیع کنیم به گونه‌ای که در نقطه (ز) به فاصلهٔ ثلث آن (از نقطه ه) قرار گیرد، طول معرف نغمه (ا) برابر فراخی معرف (ز) و نصف آن می‌شود، و بعد موجود بین (ه) و (ج)، بعد پنجگان در نقطه (ز) می‌شود.

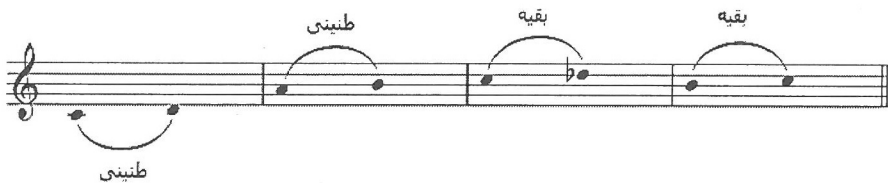
اقسام بُعد

بعد میان نغمه (فا) تا نغمه (سل) و بُعدهای همانند را طنینی گویند و با حرف (ط) می‌نمایند، که برابر با یک پرده است.

در موسیقی غرب، این بعد را (دوم بزرگ) می‌نامند.

فاصله نغمه (دو) تا نغمه (ر-بمل) و بُعدهای شبیه را بقیه گویند و آن را با حرف (ب) نشان می‌دهند.

این فاصله در موسیقی غرب (دوم کوچک) نام دارد. بُعد بقیه مطابق با نیم پرده است.
مثال:

فاصله نغمه (می) تا نغمه (سل) و بُعدهای شبیه را با حرف (ب+ط) نشان می‌دهند.

این فاصله در موسیقی غرب (سوم کوچک) نام دارد.

بُعد مذکور مطابق با یک و نیم پرده است.

مثال:

